

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Ренета Ванкова Божанкова, Катедра по руска литература, Факултет по славянски филологии, СУ „Св. Климент Охридски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Руска литература на XVIII век)

Автор на дисертационния труд: Ребека Джили

Тема: „Память и культурная идентичность в мемуарной прозе кн. И. М. Долгорукова“ („Памет и културна идентичност в мемоарната проза на кн. И. М. Долгоруков“)

Научен ръководител: проф. д-р Ангелина Вачева

1. Общо описание на представените материали

Със заповед на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ № РД РД-38-157/28.03.2024 г. съм определена в състава на научното жури (изготвяне на становище) за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Память и культурная идентичность в мемуарной прозе кн. И. М. Долгорукова“ („Памет и културна идентичност в мемоарната проза на кн. И. М. Долгоруков“). Документацията, свързана с докторантурата в съответствие с Правилника за прилагане на ЗРАС на СУ „Св. Климент Охридски“, бе предоставена своевременно на Научното жури.

Авторът на дисертационния труд Ребека Джили бе докторант в редовна форма на обучение в Катедрата по руска литература във Факултета по славянски филологии.

2. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертацията е в обем от 291 страници и се състои от: въведение, 5 глави, заключение, научни приноси, списък на съкращенията, списък на библиографията. Представеният за защита труд е написан на руски език.

Целите и задачите на дисертационния труд са ясно и детайлно формулирани. Теоретичната база е представена както в последователността на развитието на идеите за его-текстовете и его-документите, с необходимите терминологични уточнения, така и в полето на подходите за изучаване на националната специфика на автобиографията и мемоара. Оценявам теоретичната осведоменост на дисертантката, избора на методология, анализите на реториката на паметта и осмислянето на миналото.

Спецификата на тази работа е свързана с няколко нива на отдалеченост на изследвания обект: хронологическо, териториално, езиково-културно. За справянето с

трудностите, произтичащи от тази дистанцираност, от автора на дисертацията са се изисквали дълбоко навлизане в епохата на „дългия XVIII век“ в Европа и в Руската империя, в културния контекст, както и многоезикова подготвеност. Всичко това е постигнато в значителна степен в процеса на изследване на избрания обект – автобиографичното творчество на княз И. М. Долгоруков. Едно от особено ценните постижения в тази работа е представянето на самата епоха; следва да се подчертае стремежа на Ребека Джили да покаже изследвания текст на княз Долгоруков като, както е написано в труда, „енциклопедия“ на руския дворянски живот от края на XVIII и началото на XIX век. Заедно с това, всеки читател от XXI век би имал нужда от опора в тази фактология, която е поднесена с умение да се избере точно онзи детайл, който ще насочи четенето и ще задълбочи разбирането. Прегледан е огромен материал, създадена е широка картина на епохата. Бих добавила също, че пред нас е едно прилежно изучаване на тази епоха, на източниците, на представянето на контекста, което е документално и библиографски подкрепено.

И. М. Долгоруков е автор, фигуративно казано, от „втора линия“ в литературната история, поради което е по-малко познат и изследван, цялостното публикуване на основния за тази работа текст „Повесть о рождении моем, происхождении и всей жизни...“, е от най-ново време, което поставя пред дисертантката задачата да наложи при анализа на текста своеобразна методологическа мрежа, която да позволи от различни страни да се оцени спецификата на заявената в заглавието „културна идентичност“. Тя е търсена и с помощта на преглед на жанровата динамика на времето и присъствието на женските и мъжките автобиографични творби, и чрез наблюдения върху това как в написаното от Долгоруков се отразяват в естетическите доминанти и тенденции на краевековието XVIII - XIX век, когато последователно, но и със застъпване, се проявяват направления като класицизъм, сантиментализъм, ранен романтизъм.

Главна тема на разглеждания дисертационен труд са способите в повествователен текст за реконструиране на миналото, за предаването на паметта между поколенията, както и осмислянето на миналото като актуален конструкт, създаден съобразно доминиращата идеология и/или дискурс. Коментирано е мнението, че съсловната самоидентификация, основана върху минало и произход, осигурява бъдеще и състоятелност на потомството. Заедно с това, осмислянето от личността на родовото и съсловното минало, може да се интерпретира и като търсене на своето собствено място в тази лента на времето. Това самоосъзнаване е в основата на значимостта на текстовете на Долгоруков, в които дисертантката откроява нови ракурси в тълкуването на самото

явление „руско дворянство“, на неговата национална специфичност и европейска относимост и свързаност, прозиращи в „Повест ...“. Дисертантката обръща поглед и към различни дефинирания на понятия като историческа достоверност и истина в теоретичните трудове, върху които се опира научното изследване, проблематизирането на историческата истина и замяната ѝ с множествеността на гледните точки и визии за времето, от чиято мозайка на свой ред ще бъде реконструирано миналото.

Главите на дисертацията са посветени последователно на поетиката и тематиката на егo-текста на Долгоруков, анализирани са сложните наративни решения в светлината на съпоставката на аз-обект и аз-субект на разказа. Важно за дисертантката е било да представи самия творчески процес, благодарение на който е създаден корпусът на „Повестта...“, писана в продължение на почти целия живот на автора си. Проследяват се корените и образците на автобиографията на Долгоруков, начините, по които летописът и искреността съседстват в текста, посочени са противоречивостта на мненията и нееднозначността на изказванията на мемоариста, идентифицирани от Ребека Джили в хода на анализа. Семейството, възпитанието съгласно възгледите на времето, емоционалната привързаност, любовта, съпружеството – това са личните теми за героя-повествовател, очевидно важни и през ретроспективния поглед на пишещия „аз“. Отделните подглави представят обаче и другите ракурси на автобиографичното и мемоарно произведение, каквито са вълнуващите тогавашното общество въпроси като крепостното право, мирът и войната, бюрокрацията и служенето, обсъждането на консервативни и либерални идеи за развитието на държавата. Оригинални подходи и решения при пресъздаването на своята и на своето време биография прилага княз Долгоруков в мемоарите си. На тази именно оригиналност посвещава изследването си Ребека Джили.

В дисертацията са изведени основни предпоставки за интереса на И. М. Долгоруков към литературата, към самоизразяването и себепознанието с посредничеството на автобиографичните жанрове. Заедно с това, в различни части на труда в логична свързаност с разглежданото тематично ядро, присъства и темата за реципиентите на текста, заявките, обръщанията, посвещенията на автора, визирането в текста на „Повест...“ на потенциалната аудитория, която ще чете и ще оценява написаното.

Този труд постига несъмнени резултати в посока на осмисляне и на руската дворянска култура, кодовете и матриците на тази култура, които дисертантката успява убедително да представи. Авторепрезентацията, себесъздаването в процеса на писане,

интроспекцията също са задълбочено коментирани. Частният човек, човекът, присъстващ в обществото, темата за семейството, разбирането за дълга – всичко това присъства в работата и е представено така, че демонстрира способността на авторката както да се фокусира върху малкото и единичното, така и да направи обобщения.

Дисертацията е посветена на далечно време и автор, но заедно с това се създава в контекста на съвременните виждания за значението на личността в историята от една страна, и на текста в създаването на версиите на тази история, от друга. Ето защо, без това да са основни цели на работата, бих искала да посоча още нейни приноси и резултати, освен тези, които авторката отделно формулира и към които се стреми. Интересна и заслужаваща отбелязване тема е тази за професионализацията на писателството. Генезисът на този феномен може да се изследва назад във времето и наблюденията на авторката върху писателските занимания на княз Долгоруков хвърлят светлина върху възможностите за личностна изява на границата между XVIII и XIX век.

Важна за цялостното присъствие на тази дисертация в съвременния научен контекст е съотносимостта на времето на Долгоруков с нашето, преминало през краевековието. Дисертацията на Ребека Джили е повод за такива препратки към границата между вековете, към момент на преход, на преосмисляне, на смяна на парадигмите. Това не е основна задача на дисертантката, но нейният избор на теми на изучаване действително довежда до възможности за паралели относно автобиографичното писане и авторрепрезентацията.

Можем да обобщим, че трудът на Ребека Джили представлява забележим принос към изучаването както на автобиографичните и документални мемоарни текстове, така и на руската култура у нас в един по-малко познат и спорадично изследван неин период.

3. Автореферат

Разширеният автореферат на български език отразява синтезирано актуалността на изследването, неговите цели, задачи, методология, използваната металитература, резултатите, изводите, научните приноси на дисертантката.

4. Статии, свързани с темата на дисертацията

Публикациите по темата на дисертацията са 8, от които 6 статии, 1 синопсис и 1 студия. Реализирани са както в български, така и в чуждестранни научни издания.

5. Лично участие на докторантката

Дисертацията е разработена от Ребека Джили под ръководството на проф. Ангелина Вачева – учен и преподавател с дългогодишен опит и доказана експертиза в областта на изучаването на европейския XVIII век. Научният труд, както и формулираните приноси, могат да се оценят като лична заслуга и постижение на дисертантката Ребека Джили, която показва убедително знания и умения за провеждане на това изследване и достигане на определените негови цели.

6. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд представя изследователски резултати, които могат да се оценят като принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на СУ „Св. Климент Охридски“.

Дисертационният труд на Ребека Джили се основава на теоретични познания, библиографска осведоменост, качества за осъществяване на научно изследване в областта на филологията и по-специално в историята на литературата.

На основание на написаното по-горе убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от оценяваните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на **Ребека Джили** в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Руска литература на XVIII век).

08.06.2024 г.

проф. д-р Ренета Божанкова